

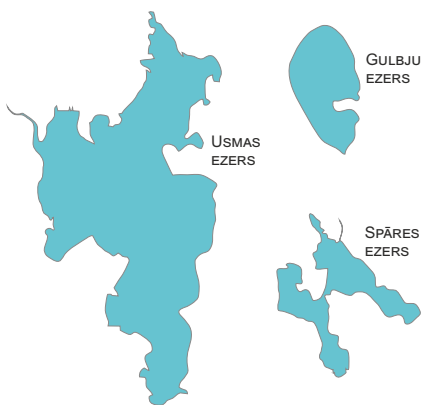

Ezeru veidošanās ir sarežģīts ģeoloģisks process. Senākie Kurzemes ezeri ir ledāja veidoto ieplaku ezeri. Jaunākie ir veidojušies, atdaloties Baltijas ledus ezera vai Ancilus jūras daļai.

Profesors Sānpeldis stāsta par ezeru veidošanos:

Senākie Kurzemes ezeri

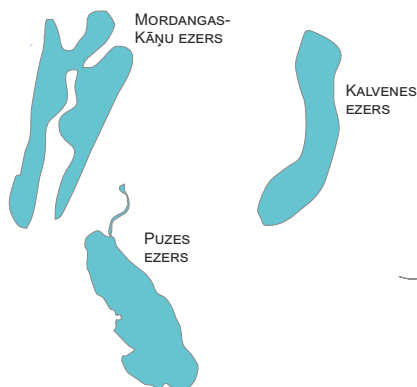
Senākie Kurzemes un arī Latvijas ezeri ir ledāja veidoto ieplaku jeb glaciālie ezeri. To ezerdobes radās tiešas ledāja darbības rezultātā un aizpildījās ar ledāja kušanas ūdeņiem. Tomēr visi ledāja ieplaku ezeri nav radušies vienā laikā un līdzīgā procesā. Daļa no glaciālajiem ezeriem izveidojās, atkāpjoties senā Baltijas ledus ezera krastam. Šis senais ezers bija lielāks par tagadējo Baltijas jūru un no ledāja kušanas ūdeņiem izveidojās pirms 12 000 gadu. Mainoties klimatam un turpinoties Zemes veidošanās procesam, ūdens no Latvijas teritorijas aizplūda un saglabājās tikai zemes padziļinājumos. Tā aptuveni pēc 2000 gadiem no Baltijas ledus ezera izveidojās Usmas, Spāres un Gulbju ezers, kā arī citi mazāki Stiklu un Spāres tuvumā esošie ezeri. Citi Kurzemes ezeri ir veidojušies no senajiem sprostezeriem. Ledāja kušanas sākuma posmos tagadējās Latvijas teritorijā bija daudz sprostezeru. To vienu krastu veidoja ledāja mala, bet otru –

Usmas, Spāres un Gulbju ezers ir izveidojies no agrākā Baltijas ledus ezera.

Kad tagadējo Apriķu apkārtnē agrāk bijušā sprostezera ūdeņi pa Durbes–Vārtajas ieleju noplūda uz Bārtu, izveidojās Durbes ezers.

Mordangas–Kāņu, Kalvenes un Puzes ezers izveidojās seno ieleju pazeminājumos.

ledžam pārvietojoties noārdītais Zemes virsmas drupu materiāls, ko ģeologi sauc par morēnu nogulām. Ledžam kūstot un tā malai atkāpjoties, ūdens aizplūda uz zemākām vietām. Tā izveidojās Durbes ezers.

Mordangas–Kāņu, Puzes un Valdemārpils ezers izveidojās, kad ledus kušanas ūdeņi palika seno ielejveida pazeminājumu dziļākajās iedobēs. Citādi veidotā pazeminājumā ir radies Tāšu ezers. Tas atrodas senās ledāja kušanas ūdeņu noteces gultnes pazeminājumā.

Jaunākie ledāja ieplaku ezeri ir zemledus jeb subglaciālo vagu ezeri. Arī to izcelsme ir saistīta ar ledus kušanas ūdeņiem. Taču to veidošanās ir notikusi nesenākā pagātnē – aptuveni pirms 8000–9000 gadiem.

Tāšu ezers izveidojās senā ledāja kušanas ūdeņu gultnē.

Zemledus vāgu ezeri ir veidojušies, kūstot ledum, kas bija apbērts ar pabiezu iežu drupu kārtu. Tā kā ledus bija pasargāts no tiešiem saules stariem, tas kusa lēnāk. Senās zemledus vāgas sāka veidoties kā tuneli un alas, pa kurām ledāja kušanas ūdeņi lauzās uz ledāja malu. Pēc mūsdienu ezera novietojuma var saprast, kā virzījās ledājs un kā plūda zemledus straumes. Subglaciālajās vāgās esošie ezeri ir šauri un gari. Tie stiepjas ledāja kustības virzienā. Savukārt, zemledus straumes, kuras uzpildīja tagadējos ezerus, plūda perpendikulāri ledāja malai.

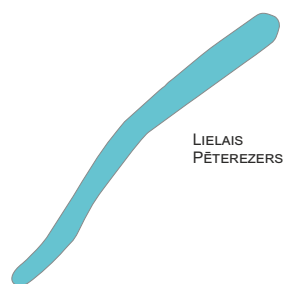
Tagadējo Brocēnu apkārtnē savienojas divas senās zemledus vāgas. Tās ir Cieceres vāga un Saldus vāga. Katrā no šīm vāgām atrodas pa 4 ezeriem, kuri ir orientēti ZD virzienā. Cieceres vāgā atrodas Cieceres, Zvārdes, Svētaiņu un Kērkliņu ezers, bet Saldus vāgā – Luknis, Ildzis, Saldus un Brocēnu ezers.

Jaunākie Kurzemes ezeri

Jaunāki par glaciālajiem ezeriem ir lagūnas, vīgu, purvu un vecupju ezeri. Lagūnas ezeri ir veidojušies senās Litorīnas jūras laikā – aptuveni pirms 7000–2000 gadu.

Senajā Cieceres zemledus vāgā no ledāja kušanas ūdeņiem izveidojās Cieceres, Zvārdes, Svētaiņu un Kērkliņu ezers.

Lielais Pēterezers ir vīgu ezers, kurš veidojies senā Ancilus ezera teritorijā.

Litorīnas jūra pēc platības bija lielāka par tagadējo Baltijas jūru. Kad ar virsūdens smilšu vaļņiem un kāpām kāda daļa no Litorīnas jūras tika atdalīta, izveidojās tagadējie piejūras ezeri – Engures, Liepājas, Papes ezers, Kaņieris u.c. Tāpēc šie piejūras ezeri ir lieli, bet sekli.

Citā Baltijas jūras veidošanās posmā ir radušies Rietumkurzemes piekrastē esošie vīgu ezeri. Tie ir salīdzinoši jauni un izveidojās aptuveni pirms 2000 līdz 4000 gadu. Vīgu ezeri, kā liecina to nosaukums, veidojās starp kangariem esošajās vīgās. Tās atrodas piekrastē, kuru senāk klāja Ancilus ezera ūdeņi. Pēterezera vīgā ir trīs pastāvīgi ezeri – Lielais Pēterezers, Mazais Pēterezers un Pēterītis. Visi tie ir nelieli. Lielākais no tiem ir tikai nepilnus 3 ha liels.

Vairāku Kurzemes ezeru veidošanās šobrīd vēl nav precīzi noskaidrota. Tāds, piemēram, ir Ventspils tuvumā esošais Būšnieks. Veiktie ģeoloģiskie pētījumi skaidri parāda, ka ezers nav agrākās Litorīnas jūras daļa. Taču šobrīd vēl nav noskaidrots, vai tas ir senā Ancilus ezera lagūna vai arī veidojies senajā Ventas ielejā, kad upe mainīja savu gultni.